

Predsednica Republike Slovenije

NATAŠA PIRC MUSAR

**Govor predsednice republike na državni proslavi
ob dnevu državnosti**

Trg republike, Ljubljana, 24. junij 2026, ob 21.15

VELJA GOVORJENA BESEDA.

Drage Slovenke in Slovenci, doma, v zamejstvu in po svetu, drage državljanke in državljani, prebivalke in prebivalci Republike Slovenije, dragi vsi!

Pred 35 leti je Slovenija postala neodvisna država. V teh letih smo svetu pokazali, da je majhnost fikcija. Tako mali kot veliki narodi imajo moč in hrabrost, da uresničijo svoje cilje. Številni narodi, na desetine jih je po vsem svetu, nam zavidajo. Sanjajo o lastni državi, mi pa smo te sanje zmogli uresničiti. Dejstvo, da smo se decembra 1990 na plebiscitu enotno, s skoraj 96 odstotki glasov ob 93-odstotni udeležbi odločili za neodvisnost, bi nas moralo za večno utrditi kot skupnost – ponosno, samozavestno povezano pri izbiri ciljev in njihovem uresničevanju.

Odgovorno pa je priznati, da izgradnja naše skupnosti še ni končana. Nismo v celoti povezani glede ustavnih vrednot niti v viziji našega razvoja. Ne zaupamo si in medsebojno nezaupanje se še krepi. Maščevalnost in revanšizem, celo nepriznavanje in zaničevanje državnih institucij so med politiki obeh polov postali povsem sprejemljivi. Leta in leta, iz vlade v vlado, opazujemo strah v javni upravi, šolstvu, znanosti, medijih in civilni družbi ob spremembi oblasti. Kdo bo ostal, kdo bo zamenjan. Kdo bo kaj dobil in kdo bo za kaj prikrajšan. Strah zato, ker strokovna in osebna kompetentnost nista ključni merili za zasedbo številnih, zlasti, a ne samo, vodilnih delovnih mest – prepogosto prevlada politična pripadnost. Kakor da bi prvega vratarja nogometne reprezentance zamenjali s tretjim samo zato, ker ta z veseljem prikimava novemu selektorju in tako pridobiva njegovo naklonjenost. Za ekipo in za državo je takšno delovanje pogubno.

Človekovo dostojanstvo v nas, dostojanstvo za vse, dostojanstvo okolju, ki nas obdaja.

01 478 12 09, gp.uprs@up-rs.si, Erjavčeva 17, SI-1000, Ljubljana

Kakor je lahko za narod pogubno, če se ni sposoben soočiti z zgodovinskimi travmami in jih preseči. Morda se nam včasih zazdi, da smo v svoji bolečini sami. Nismo. Veliko držav se še vedno spoprijema s travmami pobijanja v prvi in drugi svetovni vojni ter v povojnem obdobju, tudi hladne vojne. Pri nas posmrtni ostanki že osem desetletij čakajo na mirno, tiho, dostojanstveno slovo. Omogočimo jim ga brez političnih preigravanj, brez delitev, z dogovorom vseh: desnih, levih in tistih na sredini. Skupaj.

Večkrat sem poudarila: naj bo sprava nova slovenska osamosvojitvev. Prav letošnje leto je še posebej primeren trenutek, da se v zgodovinske knjige vpišemo kot narod, ki je opravil temeljni preizkus zrelosti. Da postanemo skupnost, ki se zna spoprijeti z delitvami, jih zna skupno in medsebojno preseči ter se zna povezovati. Narod ne postane velik zaradi svoje moči ali bogastva. Velik postane takrat, ko zna ohraniti človečnost. Ko zna poslušati in tudi slišati. Ko vsak posameznik zna razumeti bolečino drugega in jo globoko v srcu tudi sprejeti. Ko vsak zna obsoditi vsak zločin – ne glede na to, kdo ga je storil in kdaj.

Dragi vsi,

breme preteklosti je tako hudo, da se komaj zmoremo obrniti v prihodnost. Pot v prihodnost nam močno otežuje tudi nejasna vizija razvoja. Kot skupnost se moramo znati pogovarjati in se dogovoriti o tem, kaj razumemo kot razvoj Slovenije in na čem mora ta temeljiti.

Ko govorimo o razvoju, mislimo na gospodarski in politični napredek, razvoj znanosti in tehnologije, umetnosti, na razvoj kakovostnih in dostopnih javnih storitev na področju zdravstva, šolstva in trajnostnega razvoja. Razvoj je nedeljiv. Do njega smo upravičeni vsi, zato bi morala politika pri njegovem oblikovanju doseči kar najširše soglasje in tako zagotoviti, da nihče ne ostane spregledan ali izključen.

Skupnost je namreč povezana toliko, kolikor se lahko vsak med nami poistoveti z razvojno vizijo in kolikor zna pri tem zaščititi dostojanstvo vsakogar, od otrok do bolnih in onemoglih starejših. To je najpomembnejša naloga odločevalcev, ki vsekakor ni lahka. A treba je braniti dostojanstvo vsakogar in vseh nas, s pravno varnostjo in enakostjo pred zakonom, kar je pomembno na vsaj šestih področjih.

Prvič, sistem zavor in ravnovesij je ne samo temelj vsake razvojne politike: je temelj in bistvo slovenske ustave, ki jasno ločuje tri veje oblasti. Ta sistem mora preprečevati samovoljo, arbitrarnost, koncentracijo ali celo zlorabo politične moči. Pri tem ima državni zbor kot zakonodajalec odločilno vlogo pri sprejemanju usmeritev države, zato morajo biti poslanke in poslanci tudi zgled – s svojim delovanjem in izražanjem. Vlada ima posebno odgovornost, da zastopa interese države, torej naše celotne skupnosti in ne le posameznih političnih opcij, interesnih skupin ali celo posameznikov. V tem sistemu ima posebno pomembno vlogo pravično, odgovorno, učinkovito, predvsem pa neodvisno pravosodje.

Sistem zavor in ravnovesij je žgoče vprašanje državotvornega pomena, ki ga moramo obravnavati skrajno resno, če želimo ohraniti našo demokracijo. Vsak del tega sistema ima svojo vlogo, del sistema zavor in ravnovesij pa vključuje tudi imenovanje strokovnjakov, ki jih predlagajo neodvisne komisije ali predsednica, na čelo nadzornih institucij. V sistem zavor in ravnovesij v najširšem pomenu namreč spadajo tudi neodvisne nadzorne institucije: komisija za preprečevanje korupcije, informacijski pooblaščenec, varuh človekovih pravic, računsko sodišče. Enako velja za državno tožilstvo in policijo. Te institucije so pomemben del razvoja, saj nas usmerjajo k boljšemu in odgovornejšemu delovanju. Podrejanje katerega koli neodvisnega nadzornega organa eni veji oblasti, še posebej izvršilni, je nevarno. Zelo nevarno.

Drugič, gospodarstvo in socialna država sta tesno povezan del razvojne celote. Brez dinamičnega in uspešnega gospodarstva razvoja ne more biti. Predvsem mala in srednje velika podjetja so gibalno gospodarskega razvoja Slovenije in brez njihovega uspeha ni socialne države. A velja tudi obrnjenost – brez socialne države, brez dostopa do socialnih in ekonomskih pravic prebivalcev Slovenije razvoja ne more biti. Slovenija je namreč po ustavi ne samo pravna, temveč tudi socialna država. Če torej želimo živeti našo ustavo ter ustvarjati Slovenijo kot gospodarsko konkurenčno, solidarno, varno in državo zadovoljnih ljudi, potem davkov ne smemo demonizirati. Naša družba je zrasla na medgeneracijski solidarnosti. Na to, da imamo dobro javno zdravstvo in šolstvo ter številne druge javne storitve, smo bili ponosni. Danes pa se upravičeno sprašujemo o dostopnosti kakovostnega zdravstva za vse, še posebej tiste z nizkimi prejemki. Zasebnega zdravnika si ne more privoščiti vsak. In tega izziva ni uspešno rešila še nobena vlada.

Zniževanje davkov je vedno všečna politična poteza, tudi gospodarstveniki si prizadevajo za njihovo znižanje. Toda za razvoj naše skupnosti ne pomaga, če je davčna politika zavajajoča in neiskrena.

Socialne države, vključno z dostopom vseh do kakovostnih javnih storitev, ne bo, če za to ne bomo plačevali. Če se davki znižujejo na eni strani, je mogoče razvoj graditi samo na drugih davčnih virih. Če želi vlada resnično delovati v interesu in za blaginjo vseh prebivalcev in prebivalk Slovenije, mora pri snovanju in izvrševanju razvojne vizije iskreno in javno povedati, kako bomo plačevali razvoj naše socialne države.

Tretjič, kakovostno javno šolstvo je začetek zgodbe o uspešnem razvoju naše države in skupnosti, ki v njej živi. Brez odličnega šolstva ni izobražene družbe s kritično mislečimi posamezniki, ni uspešnih podjetnikov, ni znanstvenikov, zdravstvenega osebja in številnih drugih, brez katerih si naše družbe ne moremo niti zamisliti. Tako šolstvo smo sposobni imeti, saj imamo znanje in izkušnje, domače in mednarodno primerljive.

Šola je otrokov prvi stik z razumevanjem in s proučevanjem družbe, v kateri živimo. Zato je zelo pomembno, kakšen izobraževalni sistem imamo. Najprej kakovosten, vsem dostopen javni sistem. Sistem, v katerem bodo otroci usvojili znanje, večšine, se naučili ločevati resnico od laži in dezinformacij, in sistem, v katerem bodo spoznali in ponotranjili pomen empatije do človeka in narave, kritičnega mišljenja in kulture dialoga. Zadnji dosežki učencev pri nacionalnem preverjanju znanja kažejo slabo podobo. Zelo slabo.

Sodobna šola, kot jo razumemo in zahtevamo, omogoča in spodbuja svobodo kritičnega uma in razmišljanja. Da lahko izobraževalni sistem prispeva k razvoju naše skupnosti, mora temeljiti na vrednotah, zapisanih v naši ustavi. To je torej tista »ideologija«, ki jo v šolah potrebujemo in ki jo zahteva razvojna logika.

Četrtyč, kakovostni javni mediji z verodostojnim, objektivnim in neodvisnim novinarstvom so pomemben dejavnik za razvoj demokratične države in utrjevanje naše skupnosti. To je še posebej nujno danes, v obdobju dezinformacij in njihovega neusmiljenega prodiranja v vse pore naše družbe. Žal pa je naša 35-letna zgodovina postala tudi zgodovina nenehnih bojov za vpliv na medije, nemalokrat tudi zgodovina poskusov razvrednotenja in utišanja novinarskih razkritij o korupciji, tujem vmešavanju v volitve in o drugih aferah mednarodnih razsežnosti. Tudi napovedani ukrepi proti nevladnim organizacijam in civilni družbi na splošno, ki ima pomembno vlogo v širšem družbenem sistemu zavor in ravnovesij, spominjajo na obujanje starih metod vpliva in nadzora, ki jim je samostojna Slovenija pred 35 leti odločno rekla ne.

Podrejanje javnih medijev in drugih neodvisnih kritičnih akterjev ni samo napad na svobodo novinarskega dela. Je tudi pot v enoumje, ki vladajočim omogoča, da počnejo, kar želijo, tudi če je

to nezakonito, saj jim podrejeni mediji ne bodo gledali pod prste. Spreminjanje javnih medijev v državne in spodbujanje zasebnih medijev v škodo javnih ni razvojno. Vsi si želimo kakovostnega in raznovrstnega programa v vseh medijih, celo več: do njega smo upravičeni. Kljub temu pa ne kaže pozabiti: komercialni medij dela program za to, da dobi denar. Javni medij pa dobi denar za to, da ustvarja program.

Oblastnikom in opoziciji je zato treba nameniti jasno sporočilo: za omejevanje oblasti neprijaznih, neodvisnih javnih medijev, zmanjševanje ali ukinjanje financiranja ni potreben poseben intelektualni napor – sprejmeš ukrep zato, ker ga lahko. Bistveno zahtevneje, državotvorno in razvojno usmerjeno je omogočati in spodbujati kakovostno novinarstvo, ki bo verodostojno, kritično in objektivno opravljalo svojo nalogo – spodbujalo raznolikost mnenj, ki ne temeljijo na senzacijah, polresnicah, diskreditaciji in pavšalnem, pogosto tudi nekritičnem povzemanju tujih prispevkov, temveč izhajajo iz preverjenih dejstev in lastnega raziskovanja. Samo taka medijska krajina pomeni svobodno družbo.

Petič, zagotoviti je treba obrambno sposobnost naše države. Skupnost, v kateri živimo, je sposobna razvoja le, če je odporna; če jo znamo braniti in če drugi vedo, da smo jo tudi sposobni braniti. Članstvo v zvezi NATO in Evropski uniji je pomembno, če ne ključno za krepitev naše odpornosti in varnosti. Ni pa to dovolj. Izkušnja iz leta 1991 nam kaže, da lahko sovražnika premagamo le, če smo povezani ter globoko verjamemo v državo in v našo skupnost. Ljubezen do domovine je naše najmočnejše orožje in najtežje je premagati nacijo, ki se bojuje za lastno preživetje. Zato se vsak dan ponižno in s ponosom spominjamo vseh dogodkov, pri katerih so pripadniki in pripadnice vseh delov slovenske družbe, od teritorialne obrambe in policije do civilistov, sodelovali v boju za neodvisnost in samostojnost naše države ter zanjo dali tudi svoja življenja. Hvala jim. Hvala vam.

Šestič, ni razvoja brez občutka za sočloveka in njegovega dostojanstva. V svetu smo postali spoštovana država, saj negujemo lastnosti, ki jih dandanes redko opazimo: mar nam je za sočloveka; obsojamo krivice, ne glede na to, kje se dogajajo ali kdo zločine izvaja. Ni nas strah

govoriti o genocidu in o zločinih proti človeštvu kadar koli, kjer koli in pred komer koli. Ni nas strah zato, ker smo bili v zgodovini tudi sami, kot narod, žrtve nasilja. Nikoli ne smemo pozabiti, da so med drugo svetovno vojno zelo trpeli tudi naši dedki in babice, tete in strici. Umirali so v koncentracijskih in delovnih taboriščih, Ljubljana je bila edino glavno mesto, obdano z žico in bunkerji, kar 63.000 naših rojakov pa je bilo izgnanih s svojih domov. Mar ni že samo vse naštetu dovolj velik opomin? Da se lahko nasilje nad narodom zgodi komur koli? Kadar koli? In mi naj bomo tiho? Neodgovorno je, da smo tiho. Ne bomo tiho.

Dragi vsi,

smo nacija, ki je skozi zgodovino največ dosegla takrat, ko smo vsi stopili skupaj. To je bilo žal redko, a takrat za našo usodo odločilno in zmagovito. V današnjih negotovih časih je naša povezanost znova na preizkušnji. Morda celo bolj, kot si priznamo, zato se vprašajmo: ali naj bo naša prihodnost zgrajena na medsebojnem obtoževanju ali raje na sodelovanju in solidarnosti? Na družbi, v kateri lahko vsak svobodno in odgovorno izrazi svoje mnenje. Na državi, v kateri sistem zavor in ravnovesij deluje, varnost pa pomeni več kot le odsotnost vojne – pomeni zaupanje, pravičnost in spoštovanje, med nami in do okolja, v katerem živimo. In na gospodarstvu, ki omogoča dostojno življenje vsem ljudem; mladim, da svojo prihodnost gradijo doma, starejšim pa dostojanstvo v jeseni življenja, ki so si ga s svojim delom pošteno prislužili.

Naša odgovornost je torej, da dokončno premagamo urok zgodovine med drugo svetovno vojno in po njej. Naša odgovornost je, da pokažemo in dokažemo, da je naš način razvoja vključujoč in solidaren, samozavesten in spoštljiv, tak, ki vsem omogoča dostop do temeljnih človekovih pravic in svoboščin. Petintrideset let neodvisnosti je kratko obdobje, toda v njem smo dosegli zelo veliko in, kar je najpomembneje, Slovenijo smo postavili na zemljevid sveta. Ponosno. Skoraj ni kazalnika, po katerem se ne bi uvrstili med države, ki jim je še mar za blaginjo, varnost in svobodo človeka ter za naravo, ki nas obdaja, naravo, ki nam jo mnogi zavidajo. Cilj razvojne politike torej mora biti, da branimo doseženo, ga ohranimo in presežemo. Vsi, kot skupnost. Raznolika v svobodi, povezana v državnosti.

Vsem skupaj iskrene čestitke ob velikem jubileju naše domovine. Hvala.